מעגל חגי תשרי

1. רשב"ם ויקרא כ"ג

למען ידעו דורותיכם פשוטו כדברי האומרים במסכת סוכה סוכה ממש, וזה טעמו של דבר חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך כאספך את תבואת הארץ ובתיכם מלאים כל טוב דגן תירוש ויצהר. למען תזכרו כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה בלא יישוב ובלא נחלה ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה ובתים מלאים כל טוב ואל תאמרו בלבבכם כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה. וכסדר הזה נמצא בפרשת עקב תשמעון. וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלהיך זה ארבעים שנה וגו' ויאכילך את המן וגו', ולמה אני מצוה לך לעשות זאת, כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ הטובה ואכלת ושבעת ורם לבבך ושכחת את ה' וגו' ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. ולכך יוצאים מבתים מלאים כל טוב בזמן אסיפה ויושבין בסוכות לזכרון שלא היה להם נחלה במדבר ולא בתים לשבת. ומפני הטעם הזה קבע הקב"ה את חג הסוכות בזמן אסיפת גורן ויקב לבלתי רום לבבו על בתיהם מלאים כל טוב פן יאמרו ידינו עשה לנו את החיל הזה:

2. רמב"ן (שם)

[ג] כי בסוכות הושבתי את בנ"י. ענני כבוד לשון רש"י. והוא הנכון בעיני על דרך הפשט כי צוה שידעו הדורות את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה עמהם להפליא ששכן אותם בענני כבודו בסוכה כענין שנאמר וברא ה' על מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונגה איש להבה לילה כי על כל כבוד חופה וסוכה תהיה לצל יומם מחרב וגו' מפני שכבר פירש שענן ה' עליהם יומם ועמוד האש לילה אמר סתם כי בסוכות הושבתי שעשיתי להם ענני כבודי סכות להגן עליהם והנה צוה בתחלת ימות החמה בזכרון יציאת מצרים בחדשו ובמועדו וצוה בזכרון הנס הקיים הנעשה להם כל ימי עמדם במדבר בתחלת ימות הגשמים ועל דעת האומר סוכות ממש עשו להם החלו לעשותן בתחלת החרף מפני הקור כמנהג המחנות ולכן צוה בהם בזמן הזה והזכרון שידעו ויזכרו שהיו במדבר לא באו בבית ועיר מושב לא מצאו ארבעים שנה והשם היה עמהם לא חסרו דבר:

3. בראשית ל"ג

וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת
וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם סֻכּוֹת׃ ס

4. שם משמואל מועדים עמ' קס"ח-ט'

למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בנ"י בהוציאי אותם מארץ מצרים (ויקרא כ"ט מ"ג), ויש להבין הלוא (תענית ט'.) שלש מתנות טובות היו לישראל במדבר מן ובאר וענני כבוד, ולמה לא נעשה זכר כי אם לענני כבוד בלבד:

ונראה דשלש מתנות טובות אלו מקבילות ומביאות תועלת לגוף ונפש ושכל. מן הוא מאכל שמלאכי השרת אוכלין והוא מפקח השכל, וכנראה שהוא מקשר הנשמות בשרשן.

באר היא הנובעת ממטה למעלה והיא לעומת הנפש שפירושו רצון כמ"ש (בראשית כ"ג ח') אם יש את נפשכם, וכברש"י חולין (ק"כ.) בהא דנפש לרבות השותה וכבר הזכרתיו הרבה פעמים, והיא התשוקה שבלב ישראל לאביהן שבשמים, ורמזו ז"ל במדרש (ב"ר פ"ע) וירא והנה באר בשדה רוב"ח פתר בה' שית שיטין ור' יוחנן פתר לה בסיני, הרי שבעה דברים שנכללו בה לעומת שבע מדות הנפש הנטועות בלב; ענני כבוד הם מקיפים גם את הגוף, ע"כ הביאו תועלת גם לגוף לכללו בקדושה העליונה עם הנפש והשכל. והם מותאימים למשה אהרן ומרים, שבזכותם היו להם ג' המתנות הטובות: מן בזכות משה, וכבר דברנו באריכות שמרע"ה הי' השכל של ישראל והשלימם בבחי' השכל, וע"כ אמרו ז"ל (נדרים ל"ח.) שלא ניתן הפלפול אלא למשה והוא נהג בו טובת עין ונתנו לישראל, וידוע דפלפול הוא תולדות השכל; באר בזכות מרים, והיא השלימה את ישראל בהתעוררות הנפש ובתשוקה לשמים; וכמ"ש (שמות ט"ו כ') ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה וגו', וידוע דכלי זמר מעוררים את כחות הנפש, וכמו שפעולותיה בגשמיות כן ברוחניות. ענני כבוד בזכות אהרן, והוא השפיל א"ע לעשות שלום בין איש לרעהו ובין איש לאשתו אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ואפי' לאנשים פחותים בשפל המדרגה השפיל א"ע להגביהם, וע"כ בזכותו ענני כבוד שמקיפין את הזולת והפחותים שבאדם שהוא הגוף וכנ"ל:

ויש לומר שלעומת שלשה אלו הם שלשה הזמנים, ר"ה ויוהכ"פ וסוכות. ר"ה כשמו בחי' הראש שהוא השכל; יוהכ"פ בנפש ומצות עינוי שהיא אבידת הנפש, ולעומתו מתעוררים ישראל בתשוקה לאביהן שבשמים בנפש חפצה;

סוכות הוא שהאדם בכל אברי הגוף נכנס לסוכה, הוא קירוב גם לגוף, והכז"ל רמזו לזה שכל ענין ישיבת סוכה קראו בשם השינה ישנים תחתיו אין ישנים תחתיו, כי בעת השינה לא נשאר בגוף אלא קיסטא דחיותא, וכן היא צורת המצוה שהגוף אף בלי השכל ובלי הנפש יתקרב ע"י מצוה זו. ובאמת שזהו תכלית שלימות האדם שאפי' חלקיו הפחותים יהיו נכללים בקדושה, וקירוב השכל איננו כ"כ רבותא כמו קירוב הנפש, וקירוב הנפש איננו כ"כ רבותא כמו קירוב הגוף; וסוכות הוא זמן קירוב רחוקים, וזהו ענין ניסוך המים שבסוכות, וכבר דברנו מזה באריכות, וכל עוד שאין הגוף נכלל ג"כ בקירוב עדיין איננו נקרא אדם שלם:

5. שפת אמת עמ' 233

סוכות זמן שמחתינו אחר ימים הנוראים והוא כמ"ש שמחתי מתוך יראה. ובעיקרים מקשה הלא עיקר עבודת השי"ת ביראה ואיך כתיב תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה כי יראה ועבד היפוך השמחה. ומתרץ כי אדם השלם כפי מה שמוסיף השלימות הוא מלא שמחה ולפי שעיקר השלימות היראה מביא עוד שמחה ע"ש. והטעם דיבר כי אין לך שמחה כמו שזוכה האדם להיות ירא מפני אחד האמת. ובנ"י שזוכין להיות עובדי השי"ת צריכין להיות מלא שמחה. ובזוה"ק כשהי' איש ישראל נכנס הי' מלא פחד ומלא שמחה. כי יראה האמיתית מביא שמחה. ולכן יצחק אבינו שהי' מלא פחד ה' נקרא יצחק על שם השחוק שהי' מלא שמחה. הרי אמרו במשנה כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו. ויש להקשות דהא כתיב עולם חסד יבנה. ואמרו חז"ל כי כל בריאת העולם הי' להטיב עם ברואיו כי אין הקב"ה צריך ח"ו לבריותיו. אבל האמת כן הוא שזה חסדו וטובו ית"ש שזיכה את הנבראים להיות זוכין לעבוד לפניו ית' ולהכיר כבודו. ולכן אמרו שמכל פרטי הבריאה מכולן יש להכיר כבודו וחכמתו ית'. כמ"ש גדולים מעשי ה' דרושים לכל חפציהם. ולכן בנ"י שהם עיקר הבריאה והרבה לנו תורה ומצות

כמ"ש רז"ל רצה הקב"ה לזכות את ישראל. וזהו שזכינו לעבוד את ה' וליראה ממנו הוא הטוב מכל הטובות. ולכן אחר ר"ה ויוהכ"פ שזכינו לשוב לפניו וליראה ממנו יראה זו מביאה שמחה. לכן הי' שמחת בית השואבה בירושלים שהם מקום היראה. וע"ז נק' ירושלים על שם היראה והשלימות שזכו בנ"י לקבל

שם:

6. שפת אמת עמ' 234

עיקר התשובה שלימה הוא בסוכות. דכתיב מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך שובה אלי כו'. וזו התשובה היא לשמו. כי התשובה מחמת פחד העונשין וגם מפחד הפגם שנעשה בנפש האדם איננו לשמה ממש. רק אחר שמחיתי פשעיך וחטאתיך ואין לו פחד כלל. רק שמתגעגע לשוב להתקרב אל השי"ת לעורר האהבה הנסתרת ע"י החטאים זו תשובה שלימה. ולכן חג הסוכות הכסוי והעדות על בנ"י שאחר המחילה הם עוסקים בתשובה לשמה:

7. גמ' סנהדרין ו' א'

ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי
אומר אסור לבצוע וכל הבוצע ה"ז חוטא וכל
המברך את הבוצע הרי זה מנאץ ועל זה
נאמר °בוצע ברך נאץ ה' אלא *יקוב הדין
את ההר *שנאמר °כי המשפט לאלהים הוא
וכן משה היה אומר יקוב הדין את ההר
אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומשים
שלום בין אדם לחבירו שנאמר °תורת אמת
היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו
בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון

8. הר' קוק ע"א עמ' 133-4

ת"ר לעולם יהא אדם ענותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי. הוקרת החיים ובעליהם והאהבה להם, צריכה לעולם לבא מצד הצד העליון שיש בחיים. כלומר, מפני שכל אשר יחובר אל החיים יש בטחון[1] להוציא ממנו, מעצמו או ממעשיו או מפעולותיו, בעת מן העתים, את הטוב והישר שבו, את ההרגשים הטובים והנעלים, את ההנאות הנאות והיפות, שהם טובים לשעתם וטובים לעד ולעולם, טובים למי שנהנה מהם וטובים להכלל כולו. ובשביל הצד עליון הזה, שהוא המטרה שבחיים, שכל העולם כולו נברא בשבילו, ראוי לסבול ולשא ג"כ את כל הדברים הנגררים עמו, [ש]אע"פ שפעמים רבות הם נוטים מדרך הטובה והישרה ומעקשים את יושר התעודה התכליתית של החיים, מ"מ סוף סוף יש למצא בכל דבר וענין יחש ג"כ אל הטוב והיושר, אל החכמה והצדק, בדרך רחוק או קרוב, שמצדו ראוי לסבול ג"כ את הפסולת והמותר המעוקם. וכל מה שיהי' האדם בעל נפש עדינה יותר ומלא דעה רחבה, ימצא ביותר קלות את התוכן הטוב הגנוז ג"כ בעומק כל מאורע שבחיים, שבעצמו הוא איננו מכוון יפה אל הטוב הראוי, שיכספהו כל בעל לב טהור

ע"
הורו לנו חז"ל, ששונה היא מאד מדת הענותנות. ממדו
הקפדנות: מדת הענותנות היא טובה כשהיא לעצמה במקורה
אצל המקור הגדול הענקי, שממציא לו דרכו ברום ערכו
הכביר, וטובה ג"כ בהשפעתה על כל אדם, ג"כ הקטנים הרב
ממנו, שיציגו למשל את המדה הנחמדה ההיא להטות כלפי חס
ולהכריע את הצדדים המרובים שנוטים מן הטוב, אל הטו
והחסד והיושר. אע"פ שלא תעלה ביד הקטן את אשר עלה בי
הגדול, מ"מ הרבה טוב ושלום ישפת[3] בעולם ע"י המדה הטוב
הזאת. מה שא"כ הקפדנות, אם היא טובה במקורה, אצל הענ
שבהשגחה האלהית הועמד לפלס דרך החיים לפני אדם רב
להראות באצבע על מרכז היושר והצדק הנכסף התכליתי, אב
איננו טוב כ"א באיש הגדול המקורי, אבל אם הקטן יציב
אורח כזה למופת, הוא יפול למדחפות[4], הוא בקטנו לא יוכל כל
להבחין [את] מדת מרכז הצדק ומה הוא הערך של הנטי
הראויה למחאה והתנגדות נמרצה, ונמצא שמדה זאת תביא
להשחית את מדותיו ולאבד את שלום הסביבה שהוא חונה ב
ותועלתה רחוקה ממנו מהגיע. ע"כ, לעולם יהא אדם, האד
הנהוג, כלל האדם הצריך מאד ללימוד והדרכה, וצריך למופ
להעמיד דוגמא לנפשו, ללכת בעקבות מי שגדול ממנו שעש
והצליח, יהא ענותן כהלל, את הלל רשאי וחייב [הוא] לקחת
למופת ג"כ על מדרגתו הקטנה. ואל יהא קפדן כשמאי, חליל
להציב למופת את מדת קפדנותו של שמאי, שאם טובה וגדול
היתה לפי ערכו הגדול, ולפי רב כח השפעתו, וגדולת שכל
ועצם נדיבת נפשו, וכוונתו העליונה והבהירה, אבל אין מדה
יכולה כלל להיות מועתקת בהעתקה קטנה. מה שא"כ מ
הענותנות, היא יכולה ג"כ להיות נעתקת אצל כל אדם ל
ערכו, כ"א לפי כחו, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו.

9. שפת אמת עמ' 231-2

איתא במדרשות כי בסוכות כתיב ג' שמחות ושמחת בחגך ושמחתם לפני ה' אלקיכם והיית אך שמח. ובפסח לא כתיב שמחה לפי שכתוב בנפול אויבך אל תשמח ע"ש. כי בפסח זמן חרותנו שהבדילנו השי"ת מן האומות. ואח"כ זמן [מתן] תורתנו. ואח"כ בכח התורה צריכין בנ"י לתקן ולקרב גם כל האומות. ולכן בסוכות ע' פרים. ולכן סוכות זמן שמחה כדאיתא במד' בפסוק ישמח ה' במעשיו לשון עתיד שבעוה"ז כביכול אין השמחה בשלימות. ועיקר השמחה לפניו ית"ש כשמתוקנים הנפשות כדאיתא במד' כל חפצי אעשה שחפץ להצדיק בריותיו כמ"ש ה' חפץ למען צדקו. ולכן כשבנ"י נטהרו ביוהכ"פ נעשה זמן שמחה לפניו. אבל עתידין בנ"י לזכות את כל העולם. כי הם יצאו מן הכלל ללמד על הכלל כולו. ולכן נק' בנ"י ישורון פועל יוצא דלא כי ישרים רק ישורון שהם (מתישרים) [*מיישרים] לכל העולם ויתקנו כל העקמומיות וקלקולים שנעשה בעולם. וג' שמות יעקב וישראל וישורון הם מול הג' רגלים. זמן חרותנו בחי' יעקב. ומתן תורתנו ישראל כי התורה מיוחד לבנ"י ונק' ראשית לי ראש. וישורון זמן שמחתנו שיעשו הפעולות בשלימות ויתוקן כל העולם על ידם. לכן נק' השולמית. וחג הסוכות רומז לזה התיקון שיהיה לעתיד בשלימות. וג' שמחות הנ"ל הם בחי' עולם שנה נפש. בחגך הוא בחי' שנה. ושמחתם לפני ה' במקדש בחי' עולם ומקום. וגם עתה ע"י הסוכה שהוא מקום ודירה מיוחדת לבנ"י שאל שם שונים על הסוכה. והיית אך שמח הוא השמחה בנפשות בנ"י בעצם: